

GOSZTHONY MÁRIA EMLÉKKIÁLLÍTÁS

(1993. december 16.–1994. január 31.)

(Fotó: Gőzsy Gáborné)

A kastély gazdái többnyire Budapesten laktak. Dr. Goszthony Mihály jónevű ügyvédként működött ott, s családja csak a nyári hónapokban költözött le a birtokra. Az első világháború idején zongoraművész felesége és festőnővér, dék leánya sebesült katonák ápolására rendezte be a nagy kastélyt.

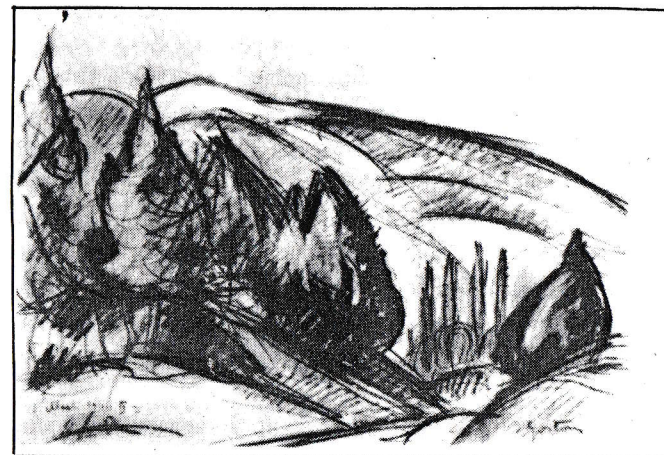
Mária a tízes évek végén hallgatója volt az európai rangú, progresszív idealista társaság összejöveteleinek, a Vasárnapi Körnek. Hauser Arnold, Tolnai Károly, Lukács György és Balázs Béla társaságába járt. Mint induló művésztől, Bálint Aladár, a Nyugat 1918-as hasábjain Goszthony Máriát a

Száz éve 1893. augusztus 22-én született Bárdudvarnokon Goszthony Mária festő- és keramikusművész. Emlékének adózunk a sokféle kerámiából, festményből és grafikából összeválogatott kiállítással, amelyeket a művész tisztelőitől, barátaitól, különféle magántulajdonokból és a Rippl-Rónai Múzeum anyagából kölcsönöztünk. Az a célunk, hogy a sokak által ismert idős hölgy ne csak törékeny, elaggott kiszolgáltatottságban, hanem művei által is emlékezetünkbe vésődjön.

1989 tavaszán halt meg 96 éves korában. Mint élő legendához közeledtek hozzá az ismerkedni vágyó emberek. A bárdudvarnoki öreg kastély látogatói egy vendégekönyvbe írták be ott a nevüket. Egyszer végiglapozva, az elején 1913-as keltezéssel Rippl-Rónai József beírását láttam.

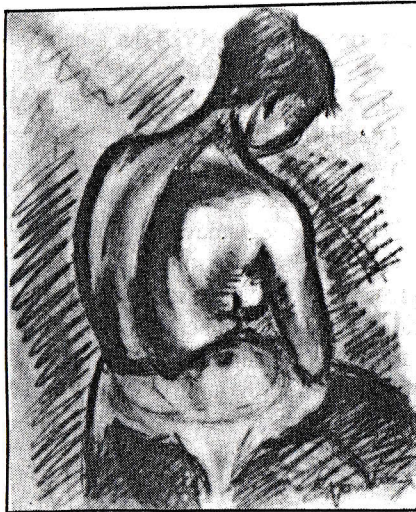

nyergesújfalui művésztelep kiállítása kapcsán határozottan tehetségesnek tartja. Balázs Béla azt írta róla, hogy 1918 óta a baloldali értelmiségi mozgalom résztvevője volt. Ennek következményeként kényszerült 1920-ban emigrációba. Egy évig Ausztriában, Villachban, majd három évig Olaszországban élt. Van egy hamis legenda is, amelyet szeretnék szétoszlatni róla, miszerint Goszthony Mária és Szamuely Tibor között intim kapcsolat lett volna. Amikor a nyolcvanas évek elején Goszthony Mária Ember Mária könyvében szembesült ezzel a legendával, nem fordult cáfolattal a nyilvánossághoz. Fájdalmát keresztényi alázattal elviselte, úgy, mint a Tanácsköztársaság bukása utáni száműzetését is. Csak legközelebbi barátainak mondta el, hogy szülőfalujában őt egyes emberek talán némi hasonlóság alapján összetévesztették barátjánőjével, Szilágyi Jolán festőművésszel. Jolán és Szamuely Bárdibükkön bujdosott idillikus inkognitóban a Tanácsköztársaságot követő terror alatt. Ebből eredt a szóbeszéd, melynek hitelt adott Ember Mária, Tüskés Tibor és Horányi Barna is a Goszthony Máriát titokzatosan bemutató írásaikban.

Goszthony Mária: Villach-i táj (1920)

(Fotó: Gőzsy Gáborné)

Goszthony Mária: *Női akt*
(Fotó: Gőzsy Gáborné)

Az ideális eszmékért rajongó fiatal festőnő megélte azt a szellemi törést, melyet annak az időnek az értelmisége, művészei elszenvedtek. Goszthony Máriát méltatlan rágalomokkal megbélyegezték. Évekig tartott, míg édesapja legalább az állampolgári státuszát jogilag rendezhette, hogy büntetlenül térhessen haza leánya. Mária saját sorsa kiegyensúlyozásáért építtette falujában Assisi minta szerint a kis kápolnát, amelyet XI. Pius pápa 1925-ös bullája búcsújáróhellyé nyilvánította. A kápolna művészi feladatait Goszthony Mária végezte. További festőművészi feladattal is szolgálta az intím katolikus hitéletet.

Sokat tanult, utazott, kapcsolatokat ápol. Jörgensen dán katolikus író hatására a szent ferenci ideák követője lett.

Házasságot nem kötött, és amint azt sokan tévesen vélték, gyermeke sem született. Magas erkölcsi normák szerint élt, és nagyon szerény volt. A

munkája adta az élete értelmét. Késő öregkoráig dolgozott, amikor már gyenge látással és reszkető kézzel festette a kerámiákat.

Úgy érezzük, hogy a 100. születésnapon illendő nyílt szavakkal igazságot szolgáltatni részére. Reméljük, hogy a titkokat őrző öreg hölgy képe helyet cserél a hozzá méltó festő- és kerámikuművész imázsával.

A művészi pályakép az alábbiak szerint alakult:

1912–14-ig a Müncheni Weisberger Festészeti Akadémiára járt.

1917–18-ig Budapesten a Haris-közben Rippl-Rónai és Kernstok Károly Képzőművészeti Szabadiskoláját látogatta.

1918–19-ben a Kernstok vezette nyergesújfalui nyári művésztelepen dolgozott.

1920-ban egy évig az ausztriai Villachban festett akvarelleket.

1921–22-ig Firenzében rézkarcolói, majd freskófestői tanulmányokat végzett.

1928–30-ig Rómában elvégezte a Képzőművészeti Akadémiát.

1934-ben honfitársnőjével, Josipovich Idával keramikusképzésen vett részt Salernóban.

Tagja volt a londoni Királyi Akvarell Társaságnak, 1954-től pedig Magyarországon a Művészeti Alapnak.

Művészeti díjat 1918-ban Budapesten, majd jóval később, 1982-ben Somogy Művészetéért díjat kapott.

A bárdbükkői kerámiaműhely létrejöttében Josipovich Ida szervező szerepet kapott. Goszthony Mária a kerámiákra kerülő dekoratív festést végezte. Egy unokatestvérét, a zenerajongó és verselő Goszthony Sárít is beszervezték a munkába. Az edények korongozását felkért kaposvári mesterek, pl. Tamás László és Kurutáczy Mátyás végezték megadott instrukciók szerint.

Első termékeik az olasz reneszánsz majolika másolatai voltak, amelyeket karácsony előtti hetekben Budapesten árusították.

Az itáliai szellemű kerámiák, kiváltképpen a faenzaiak és derutaiak jelentik az alapot, amelyről kibontakozott az az egyéni sajátosság, amellyel már a magyar kerámiaművészetet gazdagították. Termékeik funkcionálisak: vázák, tányérok, étkezésledek, teás-, kávészervizek, patikaedények, gyertyatartók. Az ónmázzal elért fehér alapon rézből készült világos zöldekkel, réz-oxidból előállított sárgákkal, narancssárgákkal, rózsaszínekkel és bolzanói

kékekkel festettek. Legismertebb motívumaik a reneszánsz arcképek, olasz tájak, virágok, gyümölcsök, madarak. A három kerámikus egyéni motívumokkal is képviseltette magát. Goszthony Máriaé volt az arcképes, a szőlőleveles, a gyümölcsszedős, a halas és a híresen szép napraforgós motívum. Sárié a vitorlás és a virágcsokros téma. Idáé – becenevén Harryé – keményebb mentalitásához illően a zöldkockás, a házikos, a gyümölcsös és az állatos motívumok. Díszítései esetenként a holicai kerámiára emlékeztetnek. Az edények alján F betűvel jelölték műhelyüket, amely Fiorenzát jelent, utalva ezzel a reneszánszos kötődéshez. Az F betű mellé M, S és H betűkkel szignálták Mária, Sári és Harry keze munkáját.

Goszthony Mária festészetének két, 1920-ban elkülönülő korszaka van. Az első időszak művei Rippl-Rónai, majd Kernstok hatása nyomán a poszt-impresszionizmushoz, valamint a magyar Nyolcak csoporthoz sorolhatók. Markáns lényeglátás és könnyedség a jellemzőjük. A második időszak művei a reneszánsz előtti itáliai festészet naív bájú, vallásos szellemű igézetében születtek. Az olaszországi tájképeken egyéni ötvözetben a két korszak szemlélete egyesül.

A Goszthony Mária életmű tudományos feldolgozása és széles körű megismertetése a Rippl-Rónai Múzeumra hárul. A jelenlegi emlékkiállítás ezen életmű sokszínű benyomásával kívánja felkelteni a megemlékezők szerető érzéseit és a fiatalabb generációk érdeklődését.

HORVÁTH JÁNOS
művészettörténész